

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 18, Αρ. 1 (2022)

Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/jode.29942](https://doi.org/10.12681/jode.29942)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης
Καθηγητής Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Κοινωνικοί δεσμοί, δίκτυα και εκπαίδευση *

Οι κοινωνικοί δεσμοί αποτελούνται από κόμβους. Κόμβοι, τους οποίους αν τους βάλουμε μαζί στη σειρά θα δημιουργήσουν από μόνοι τους τον κοινωνικό ιστό, δηλαδή μια ολόκληρη κοινωνία που λειτουργεί, διαμορφώνει, αφογκράζεται, αναπτύσσει, εργάζεται, σφυρηλατεί, καθορίζει τη σφαίρα της ζωής που ονομάζουμε «κοινωνία των πολιτών». Η κοινωνία των πολιτών, αποτελούμενη από τα μέλη της, μεταφέρει εμπειρίες και συνειδήσεις δεκάδων ετών, τον πολιτισμό, τα ήθη, τα αξιώματα που μας συνοδεύουν στη διάρκεια της ζωής μας. Όλα αυτά έχουν κοινό σημείο αναφοράς τον άνθρωπο και τις πολύτιμες γνώσεις του που έχει αποκομίσει στην πορεία της ζωής του.

Αν δεχθούμε επιπλέον την άποψη του Γερμανού εκπαιδευτικού ψυχολόγου Ausubel που αναφέρει ότι «αν θα έπρεπε να επικεντρώσω όλες τις αρχές της εκπαιδευτικής ψυχολογίας σε μια, θα έλεγα το εξής: ο πιο σημαντικός και ίσως μοναδικός παράγοντας που επηρεάζει τη μάθηση των μαθητών, είναι όλα αυτά που οι μαθητές ήδη γνωρίζουν», τότε οι κοινωνικοί δεσμοί έχουν έναν κυρίαρχο ρόλο στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Στην πραγματικότητα, αυτό που ισχυρίζεται ο Ausubel, υπογραμμίζει ότι η άτυπη μάθηση, όλα αυτά δηλαδή που μαθαίνουμε στη διάρκεια της ζωής μας από τη στιγμή που θα γεννηθούμε, μας συντροφεύουν και μας καθορίζουν. Αυτά διαμορφώνουν τις στάσεις μας, τις επιλογές μας, τις γνώσεις μας και κατά προέκταση, αυτά επηρεάζουν την ταυτότητα του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Η άτυπη μάθηση είναι μοχλός, ο οποίος μας προσδιορίζει και αντανακλά κάθε τι που αντλούμε από το περιβάλλον μας, τους φίλους μας, την οικογένειά μας. Όλα αυτά που δεν μπορούμε να μετρήσουμε, αλλά βρίσκονται στη σφαίρα των γνώσεών μας και των εμπειριών μας. Αποτελούνται από όλα αυτά τα στοιχεία των γνώσεών μας που δεν μας δίδαξε κανείς. Άλλωστε, αυτά δεν διδάσκονται. Μαθαίνονται, γίνονται κτήμα όλων μας, διότι στην κάθε περίπτωση έχουμε τα κίνητρα και το ενδιαφέρον να τα κάνουμε κτήμα μας. Ορισμένοι τα ονομάζουν κουλτούρα και κάποιοι άλλοι πολιτιστικό υπόβαθρο. Όπως όμως και αν ονομασθούν, γνωρίζουμε καλά ότι αποτελούν μια τεράστια δυναμική που επηρεάζει τις επιλογές και τις θεωρήσεις της εκπαίδευσης, δηλαδή τη φιλοσοφία της. Επομένως, δύο δυναμικές που καθορίζουν την πορεία των εκπαιδευτικών επιλογών και κινούνται κάτω από την ομπρέλα των κοινωνικών δεσμών και δικτύων, είναι η κοινωνία των πολιτών και η άτυπη μάθηση.

Τα κοινωνικά δίκτυα και οι δεσμοί τους ως μη κρατικά υποκείμενα, όπως είναι οι μη κρατικές οργανώσεις (ΜΚΟ), είναι πολιτικοί οργανισμοί, λειτουργούν παράλληλα με πολιτικά κόμματα και οργανισμούς, διεκδικούν τον ίδιο «δημόσιο χώρο» που, επί πολλά χρόνια, μονοπωλούσαν οι πολιτικοί φορείς. Διαμορφώνουν την κοινωνία των πολιτών, ένα πελώριο κοινωνικό δίκτυο ανθρώπινων ομάδων με πληθώρα ιδιοτήτων και ταυτοτήτων. Η πράξη μας έχει δείξει ότι το σύνολο των πολιτών έχει αφήσει τα κόμματα πίσω και συμμετέχει πολλαπλασιαστικά στα μη κρατικά υποκείμενα. Ταυτόχρονα, η δυναμική της άτυπης μάθησης, της μάθησης που λειτουργεί συστηματικά από τη στιγμή που γεννιέται ο άνθρωπος και διαρκεί μια ολόκληρη ζωή, διεκδικεί ένα σημαντικό και μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι γνωστικές, συναισθηματικές και κινητικές δεξιότητες εμπλουτίζονται και εδραιώνονται στη διάρκεια της μη σχολικής ζωής μας, με αποτέλεσμα όλα αυτά να καθορίζουν την μετέπειτα εκπαιδευτική και μαθησιακή μας εξέλιξη.

Οι δύο αυτές δυναμικές λειτουργούν ως διαμορφωτές της σύγχρονης κοινωνίας και της κοινωνικής συνείδησης των μελών της. Η πρώτη, τα μη κρατικά υποκείμενα, διαμορφώνει το πολιτικό γίνεσθαι των σύγχρονων πολιτών, ενώ η δεύτερη, η άτυπη μάθηση, μορφοποιεί και προσδιορίζει την ταυτότητα του εκπαιδευτικού συστήματος και κατά προέκταση τη μαθησιακή συνείδηση και τις επιλογές των πολιτών.

Φαίνεται ότι η άτυπη μάθηση επηρεάζει πολύ περισσότερο και πιο ουσιαστικά τη μάθηση, η οποία συντελείται μέσα στους τέσσερις τοίχους ενός σχολείου ή πανεπιστημίου. Η τυπική μάθηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος, είναι το επισφράγισμα όλων των άτυπων διαδικασιών μάθησης της ζωής μας, η οποία διαμορφώνεται από το ποιόν, το ύφος, τις αξίες και τις αντιλήψεις της καθημερινής ενασχόλησής μας με το να μαθαίνουμε για όλα με μια άτυπη μορφή. Με άλλα λόγια, το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί τη χοάνη που αναλαμβάνει να συμπίεσει τις δυναμικές της άτυπης μάθησης. Εν κατακλείδι, η κοινωνία των πολιτών και η άτυπη μάθηση, λειτουργούν ως διαμορφωτές, ο μεν πρώτος, του πολιτικού γίνεσθαι, ο δε δεύτερος του εκπαιδευτικού συστήματος.

* Το κείμενο δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το Μάρτιο του 2013 στην εφημερίδα «Επενδυτής»